

УДК 005.52:005.936.3:330.341.1

Іскра В.В.

аспірант кафедри економіки підприємств
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана**АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ОВОСТАР»**

Розроблено комплексну систему показників ділової активності підприємства та на її основі проаналізовано господарську діяльність ПАТ «Овостар». Обґрунтовано вплив ділової активності на результат ведення бізнесу шляхом розрахунку кореляції між EBITDA та показниками ділової активності. Запропоновано авторську схему управління діловою активністю на основі розрахунку значущості показників та їх порівняння з еталоном.

Ключові слова: ділова активність підприємства, показники ділової активності, ефективність господарської діяльності, кореляція, схема управління діловою активністю підприємства.

Искра В.В. АНАЛИЗ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ПРИМЕРЕ ПАО «ОВОСТАР»

Разработана комплексная система показателей деловой активности предприятия и на ее основе проанализирована хозяйственная деятельность ПАО «Овостар». Обосновано влияние деловой активности на результат ведения бизнеса путем расчета корреляции между EBITDA и показателями деловой активности. Предложена авторская схема управления деловой активностью на основе расчета значимости показателей и их сравнения с эталоном.

Ключевые слова: деловая активность предприятия, показатели деловой активности, эффективность хозяйственной деятельности, корреляция, схема управления деловой активностью предприятия.

Iskra V.V. ANALYSIS OF BUSINESS ACTIVITY OF ENTERPRISE ON AN EXAMPLE PJSC «OVOSTAR»

The complex system of indicators of business activity is designed. The economic activity of PJSC «Ovostar» is analyzed on the basis last one. The influence of business activity on result of economic activity by calculation of correlation between EBITDA and indicators of business activity is justified. The author's scheme of management of business activity on the basis of calculation of the importance of indicators and their comparison with a standard is proposed.

Keywords: business activity of the enterprise, indicators of business activity, efficiency of economic activities, correlation, scheme of management of business activity of the enterprise.

Постановка проблеми. Аналітичне оцінювання ділової активності підприємства дає змогу менеджменту швидко реагувати на зміни зовнішнього бізнес-середовища і приймати об'єктивні управлінські рішення. Відсутність постійного моніторингу змін, що відбуваються із оборотністю активів і пасивів підприємства та тривалістю операційного і фінансового циклів, унеможлиблює ефективне ведення господарської діяльності. Водночас об'єктивна оцінка показників ділової активності та ефективне управління змінами щодо їх удосконалення є передумовою для зростання обсягів діяльності, збільшення прибутковості й конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми визначення сутності та оцінювання ділової активності підприємства розглядаються у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. А.Д. Шеремет та Р.С. Сайфулін висвітлюють питання кількісної оцінки ділової активності підприємства і стверджують, що остання характеризується лише швидкістю оборотності активів підприємства [1, с. 122]. Такі вчені, як В.В. Ковальов та О.Н. Волкова присвячують свої роботи розробці методик оцінки ділової активності, способів й інструментів її управління [2, с. 54]. Н.Л. Мешкова акцентує увагу на вдосконаленні управління діловою активністю промислового підприємства та обґрунтуванні коефіцієнтів її оборотності [3; 4, с. 46-47]. В.Я. Фаріон та О.М. Анісімова підкреслюють необхідність урахування динаміки кількісних змін та оцінки ефективності використання ресурсів при аналізі ділової активності підприємства [5, с. 21; 6, с. 28].

Відаючи належне науковій та практичній значущості праць зазначених учених, необхідно підкреслити, що дотепер належно не висвітлено питання впливу показників ділової активності на ефективність ведення бізнесу та не виокремлено найбільш

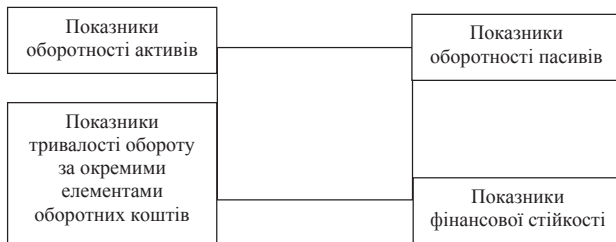
значущі показники впливу на результат господарської діяльності.

Постановка завдання. Основними завданнями статті є виокремлення комплексної системи показників ділової активності, дослідження їх впливу на ефективність ведення господарської діяльності та розробка авторської схеми ефективного управління діловою активністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до економічної природи ділової активності підприємств можна розглядати як у широкому, так і вузькому значенні. У широкому розумінні вона означає весь спектр зусиль підприємства, спрямованих на активізацію господарської діяльності на ринках продукції, праці, капіталу [2, с. 245]. У вузькому розумінні, тобто при аналізі фінансово-господарської діяльності, ділова активність підприємства характеризує оцінювання його виробничої й комерційної діяльності [1, с. 142].

На думку Н.Л. Мешкової, показники ділової активності доцільно поділити на три групи: коефіцієнти оборотності активів (наприклад, фондівіддача); коефіцієнти оборотності пасивів (наприклад, коефіцієнт оборотності власного капіталу); показники тривалості обороту за окремими елементами оборотних коштів [3]. Ми вважаємо, що для більш об'єктивного аналізу господарської діяльності потрібно виділити четверту групу показників – фінансової стійкості, до якої варто віднести коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу. Таким чином, доповнюючи наукові ідеї Н.Л. Мешкової, для оцінки ділової активності підприємства ми пропонуємо використовувати «квадрат показників ділової активності» (рис. 1).

Отже, на основі вищевикладеного розроблено комплексну систему показників для оцінювання ділової активності підприємства, яка включає: коефіцієнт оборотності активів (відношення чистого доходу до

Рис. 1. Квадрат показників ділової активності

Джерело: авторська розробка на основі [3]

величини активів; характеризує ефективність використання усього капіталу підприємства); коефіцієнт оборотності необоротних активів (фондовіддача; відношення чистого доходу до величини необоротних активів; характеризує ефективність використання останніх); коефіцієнт оборотності оборотних коштів (відношення чистого доходу до величини оборотних коштів; характеризує ефективність використання останніх); коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (відношення чистого доходу до величини дебіторської заборгованості; вказує на те, як швидко в середньому за певний проміжок часу обертається дебіторська заборгованість) [5, с. 22]; коефіцієнт оборотності запасів (відношення собівартості реалізованої продукції до величини запасів; визначає швидкість перенесення запасами своєї вартості на вартість виготовленої продукції) [3; 4, с. 46]; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (відношення собівартості реалізованої продукції до величини кредиторської заборгованості; характеризує стан заборгованості підприємства перед кредиторами) [1, с. 67]; коефіцієнт оборотності власного капіталу (відношення чистого доходу до величини власного капіталу; характеризує ефективність використання останнього); тривалість операційного циклу (сума тривалості одного обороту дебіторської заборгованості, запасів, грошових коштів та інших оборотних активів); тривалість фінансового циклу (різниця між тривалістю операційного циклу та тривалістю одного обороту кредиторської заборгованості); коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу (відношення чистого доходу до величини власного оборотного капіталу; характеризує ефективність використання останнього та рівень фінансової стійкості) [2, с. 234].

Ми вважаємо, що оборотність активів визначають показники з першого по п'ятий. Водночас оборотність пасивів потрібно оцінювати за допомогою коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості та власного капіталу. Показники тривалості обороту за окремими елементами оборотних коштів відображаються за допомогою тривалості обороту операційного й фінансового циклів. Водночас до показників фінансової стійкості варто віднести коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу.

Зазначимо, що для показників ділової активності не існує нормативних значень. У зв'язку з цим головними критеріями для оцінювання є аналіз тенденцій показників (зростання чи падіння), аналіз їх статистичних характеристик (середнього значення, коефіцієнту варіації й середньо-квадратичного відхилення) та порівняння із значеннями конкурентів.

Практична пробація оцінювання ділової активності за допомогою комплексної системи показників проведена на прикладі ПАТ «Овостар» – другого за величиною чистого доходу, після ПАТ «Авангард», виробника яєчних продуктів в Україні. За версією видання «Новое время», ПАТ «Овостар» належить до десятки найуспішніших агрохолдингів України [7, с. 29].

Аналізуючи показники ділової активності протягом 2009–2014 рр. (табл. 1), ми визначили, що з точки зору оборотності активної частини балансу, ПАТ «Овостар» ефективно веде господарську діяльність. Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду збільшився на 11,8% до 0,76. За умов незначної варіації (55%) та кращих значень, ніж у конкурентів (0,42 у ПАТ «Авангард» [9], 0,62 у ПАТ «Миронівський хлібопродукт» [10] та 0,75 у ПАТ «АстартяКиїв» за підсумками 2014 р. [11]) це свідчить про ефективне використання капіталу підприємства. Зростання фондовіддачі на 8,4% та оборотності оборотних коштів на 91,7% протягом 2009–2014 рр. характеризує ефективне використання основних засобів та оборотних коштів відповідно. Зростання оборотності дебіторської заборгованості більш ніж у 2 рази свідчить про ефективні партнерські стосунки з контрагентами. Зазначимо також ефективне управління запасами, яке відображається у зростанні коефіцієнта оборотності запасів на 67%.

На нашу думку, ПАТ «Овостар» має недостатню оборотність власного капіталу – у середньому 0,84,

Таблиця 1

Динаміка показників ділової активності ПАТ «Овостар», 2009–2014 рр.

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Середнє значення	Коефіцієнт варіації, %	Середньо-квадратичне відхилення
1. k оборотності активів	0,68	0,94	0,62	0,60	0,56	0,76	0,69	55	0,14
2. Фондовіддача	1,77	3,28	2,25	1,34	1,35	1,92	1,98	98	0,72
3. k оборотності оборотних коштів	1,21	1,74	1,27	2,09	1,85	2,32	1,75	63	0,44
4. k оборотності ВОК	2,05	3,00	1,47	2,92	2,26	3,17	2,48	62	0,66
5. k оборотності дебітор. заборгованості	2,87	5,32	5,39	5,41	6,89	6,42	5,38	75	1,39
6. k оборотності запасів	3,60	3,13	3,22	3,97	4,50	6,0	4,08	70	1,09
7. k оборотності кредит. заборгованості	5,96	6,32	6,94	6,21	9,39	7,99	7,14	28	1,32
8. k оборотності власного капіталу	0,94	1,21	0,68	0,66	0,64	0,91	0,84	63	0,22
9. Тривалість операційн. циклу, днів	228	185	181	159	134	117	168	66	40
10. Тривалість фінансов. циклу, днів	167	128	128	101	95	72	115	83	33

Джерело: складено автором на основі [7]

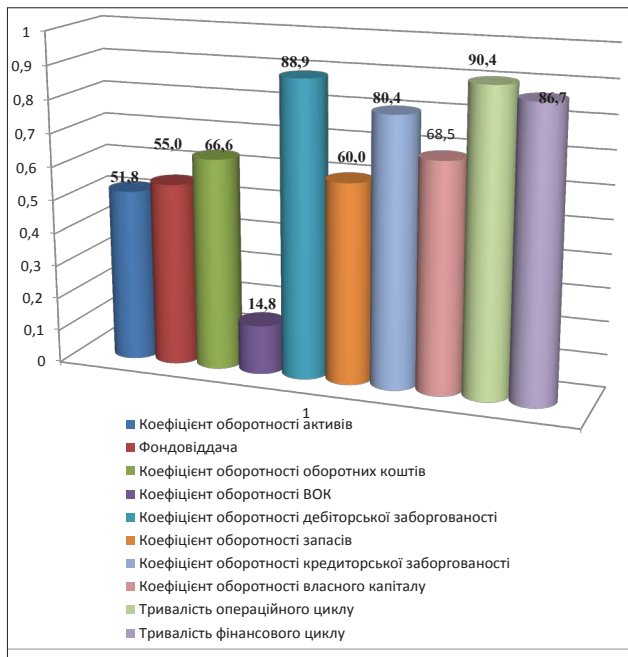

Рис. 2. Кореляція між показником EBITDA та показниками ділової активності

Джерело: складено автором на основі [7]

тоді як ПАТ «Кернел» – 1,78 [12], ПАТ «Астарта-Київ» – 1,11 [11], ПАТ «Миронівський хлібопродукт» – 1,35 [10]. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості є стабільним протягом аналізованого періоду (лише 28% варіації), що дозволяє на протязі тривалого періоду фінансувати ведення бізнесу за рахунок комерційних кредитів. З одного боку, це дозволяє вивільняти додаткові оборотні кошти, а з іншого – може призвести до погіршення платоспроможності підприємства.

Тенденція зменшення операційного і фінансового циклів є доказом постійного поліпшення технологічних та виробничих процесів. Ми вважаємо, що менеджменту ПАТ «Овостар» це вдалося за рахунок поєднання ефективної організації виробництва та ефективного управління такими елементами оборотних коштів, як грошові кошти, дебіторська заборгованість та запаси.

Аналізуючи ділову активність з точки зору фінансової стійкості, підкреслимо позитивну тенденцію до зростання коефіцієнта оборотності власного оборотного капіталу – від 2,05 до 3,17 протягом 2009–2014 рр.

Ми вважаємо, що показники ділової активності підприємства відзеркалюють ефективність використання ресурсів та ведення господарської діяльності в цілому. Для того щоб визначити вплив ділової актив-

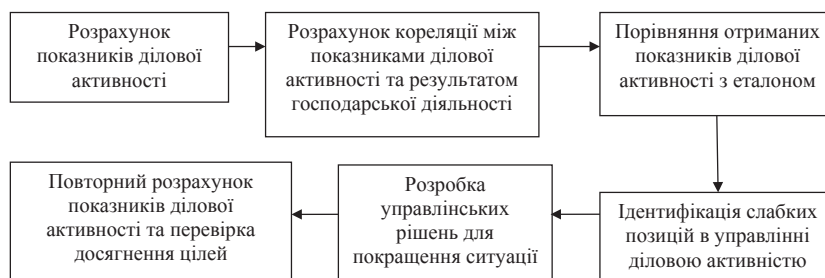

Рис. 3. Схема управління діловою активністю

Джерело: розроблено автором

ності на ефективність ведення бізнесу, доцільно розрахувати кореляцію між результатом господарської діяльності та показниками ділової активності. На нашу думку, для об'єктивного висвітлення ефективності діяльності підприємства у якості результату господарської діяльності необхідно використовувати показник EBITDA, а не чистий прибуток, оскільки, за підсумками 2014 р. більшість провідних агрохолдингів України (ПАТ «Кернел», ПАТ «АстартаКиїв», ПАТ «Миронівський хлібопродукт», ПАТ «Індустріальна молочна компанія», ПАТ «Авангард») показали чистий збиток [9; 10; 11; 12].

На рисунку 2 наведено кореляцію між EBITDA та показниками ділової активності. Розрахунки були проведені у середовищі Ms Excel за допомогою функції «КОРЕЛІЛ». Значущість показників щодо впливу на результат господарської діяльності ми визначали таким чином: якщо коефіцієнт кореляції $> 0,6$, то показник є «значущим»; якщо коефіцієнт кореляції $\geq 0,4$ та $\leq 0,6$, то показник є «відносно значущим» [13, с. 65]. З наведених даних видно, що досить значущими є коефіцієнти оборотності оборотних коштів (кореляція з EBITDA становить 66,7%), коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (88,9%), коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (80,4%), коефіцієнт оборотності запасів (66,0%), коефіцієнт оборотності власного капіталу (68,5%), тривалість операційного циклу (90,4%) та тривалість фінансового циклу (86,7%). Водночас відносно значущими є такі показники ділової активності, як коефіцієнт оборотності активів (51,8%) та фондовіддача (55,0%). Відповідно до проведених розрахунків можна зробити висновок про значний вплив показників ділової активності на ефективність ведення господарської діяльності.

Результатом проведеного дослідження є схема управління діловою активністю підприємства (рис. 1). Відповідно до неї варто розрізнити шість послідовних етапів управління діловою активністю. На першому етапі варто розрахувати комплексну систему показників ділової активності. На другому – розрахувати кореляцію між показниками ділової активності та результатом господарської діяльності з метою визначення найбільш значущих показників та відносно значущих. На нашу думку, у ролі результату господарської діяльності потрібно використовувати показник EBITDA. Однак за певних умов можливе використання інших показників – чистого прибутку, операційного прибутку, чистого доходу тощо. На третьому – порівняти отримані показники ділової активності з аналогічними значеннями конкурентів або, у випадку відсутності подібної інформації, додатково розрахувати статистичні характеристики (наприклад, варіацію, середньо-квадратичне відхилення, середнє значення тощо). Оцінювання потрібно проводити відповідно до значущості показників – від найбільш значущого до найменш значущого. На четвертому – ідентифікувати слабкі позиції в управлінні діловою активністю на основі проведених розрахунків. На п'ятому – розробити управлінські рішення, спрямовані на усунення слабких місць. На шостому – повторно розрахувати комплексну систему показників та перевірити, чи були усунені слабкі місця внаслідок прийнятих управлінських рішень.

Висновки. У роботі застосовано авторський підхід щодо виокрем-

лення комплексної системи показників ділової активності, який базується на «квадраті показників ділової активності». Останній включає у себе показники оборотності активів, показники оборотності пасивів, показники тривалості обороту та показники фінансової стійкості. За результатами проведеного кореляційного аналізу було встановлено значний вплив ділової активності на результат господарської діяльності. Наприклад, коефіцієнт кореляції між EBITDA та тривалістю операційного циклу протягом 2009–2014 рр. склав 90,4%. Таким чином, усі показники ділової активності було поділено на «значущі», «відносно значущі» та незначущі.

Для підвищення ефективності управління діловою активністю запропоновано використовувати авторську схему. Основна її практична цінність полягає у підвищенні ефективності ведення бізнесу шляхом контролю й оптимізації показників ділової активності. Також було встановлено, що ПАТ «Овостар» ефективно займається веденням господарської діяльності. Про це свідчить зростання протягом аналізованого періоду таких показників, як коефіцієнт оборотності оборотних коштів (на 92%), коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (на 124%) та коефіцієнта оборотності власного оборотного капіталу (на 55%). Водночас менеджменту вдалося одночасно зменшити тривалість операційного й фінансового циклів (на 49% та 57% відповідно).

Подальші дослідження у цій сфері варто спрямувати на розроблення методики визначення оптимальних значень показників ділової активності та формування матриці їх значущості на основі цієї методики.

УДК 338; 339.9

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 185 с.
2. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова. – М.: Проспект, 2010. – 424 с.
3. Мешкова Н.Л. Оцінка ділової активності на мікрорівні [Електронний ресурс] / Н.Л. Мешкова. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/104.pdf>.
4. Мешкова Н.Л. Особливості управління діловою активністю підприємства в кризових умовах / Н.Л. Мешкова // Науковий вісник ХДУ: зб. наук.праць. – Вип. 11, част. 5/2015. – Херсон, 2015. – С. 45-48. – (Серія: Економічні науки).
5. Анісімова О.М. Аналіз ділової активності підприємства як система оцінка ефективності використання власних ресурсів / О.М. Анісімова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2013. – № 2. – С. 19-24.
6. Фаріон В.Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств / В.Я. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10. – С. 27-33.
7. Урожай побед / А. Пасхвер // Новое время. – 2014. – № 23. – С. 28-32.
8. Офіційний сайт компанії ПАТ «Овостар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ovostar.ua/en/ipo/regulatory_filings/current_reports/.
9. Офіційний сайт компанії ПАТ «Авангард» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avangard.com.ua/>.
10. Офіційний сайт компанії ПАТ «Миронівський хлібопродукт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mhp.com.ua/en/investor-relations/financial-reports>.
11. Офіційний сайт компанії ПАТ «Астарт-Київ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://astartakiev.com/>.
12. Офіційний сайт компанії ПАТ «Кернел» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kernel.ua/>.
13. Искра В.В. Фактори впливу на ефективність використання оборотних коштів українських агрохолдингів / В.В. Искра // Торговля, комерція, підприємництво: збірник наук. праць. – Вип. 17. – Львів: Львівська комерційна академія, 2014. – С. 108-112.

Каламбет С.В.

доктор економічних наук,

професор кафедри фінансів та обліку

Дніпродзержинського державного технічного університету

Галаганов В.О.

студент

Дніпродзержинського державного технічного університету

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВОЄННИХ ВТРАТ І ЗБИТКІВ

У статті розглянуто види воєнних втрат і збитків, визначено взаємозв'язок між ризиками, наслідками, втратами та збитком. Виявлено відмінності між вітчизняною та західною моделями визначення втрат від збройного конфлікту. Досліджено відмінності між категоріями «втрати» і «збитки» від війни, наведено аналіз збитків, спричинених війнами та локальними збройними конфліктами.

Ключові слова: воєнні втрати, збитки, мінімізація ризиків, відшкодування збитків, система безпеки, законодавче регулювання, неокейнсіанська модель.

Каламбет С.В., Галаганов В.О. ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВОЕННЫХ ПОТЕРЬ И УЩЕРБОВ

В статье рассмотрены виды военных потерь и убытков, определена взаимосвязь между рисками, вытекающими потерями и ущербом. Выявлены различия между отечественной и западной моделями определения потерь от вооруженного конфликта. Исследованы различия между категориями «потери» и «ущерб» от войны, приведен анализ убытков, вызванных войнами и локальными вооруженными конфликтами.

Ключевые слова: военные потери, убытки, минимизация рисков, возмещение убытков, система безопасности, законодательное регулирование, неокейнсианская модель.

Kalambet S.V., Galaganov V.O. THE APPROACHES TO THE DEFINITION OF WAR LOSSES AND DAMAGES

The article shows the types of military losses, determines relationship between risks, consequences, losses and damage. Shows differences between domestic and western models, determine losses from armed conflict. Studied the differences between the categories of «loss» and «damage» of war, and made analysis of damages caused by local wars and armed conflicts.

Keywords: military loss, damage, risk minimization, compensation, security system, legal regulation, neo-Keynesian model.